com/press

1/2026

Pismo naukowe. Komunikacja i nauki o mediach.
Journal of communication and media science

ISSN 2545-2320

MEDIA I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej

com./press

Czasopismo finansowane ze środków Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej
ISSN 2545-2320
DOI: 10.51480/compress.2026.9-1
www.compress.edu.pl
www.facebook.com/com.press.uj

RADA NAUKOWA
prof. dr hab. Agnieszka Hess
Uniwersytet Jagielloński
dr hab. Małgorzata Adamik-Szysiak
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
dr hab. Tomasz Gackowski
Uniwersytet Warszawski
dr hab. Katarzyna Kopecka-Piech
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
dr hab. Małgorzata Łosiewicz
Uniwersytet Gdański
dr hab. Marek Mazur
Uniwersytet Śląski
dr hab. Katarzyna Drąg
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
dr Joanna Kędra
Tampere University
dr hab. Szymon Ossowski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
dr Michal Vít
EUROPEUM Institute for European Policy
dr Mathias Weber
Johannes Gutenberg University Mainz

REDAKCJA
Paweł Nowak (redaktor naczelny)
Roksana Gloc (redaktor statystyczny)
Jan Manicki (redaktor językowy)
Patrycja Hewelt
Natalia Firek
Aleksandra Konieczna
Katarzyna Lorenc-Wilamowska
Katarzyna Mania
Dagmara Sidyk-Furman
Mateusz Sobiech
Marlena Sztyber-Popko
Beata Użarowska
Magdalena Wilk

redaktor wydania
Paweł Nowak
adiustacja
Magdalena Idem

skład i projekt okładki
Wydawnictwo ToC
www.toc-editions.com

adres redakcji
Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego
ul. prof. Stanisława Łojasiewicza 4, 30-348 Kraków
compress@ptks.pl
www.compress.edu.pl

Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej

WYDAWCA
Polskie Towarzystwo Kumunikacji Społecznej
oraz Instytut Dziennikarstwa, Mediów
i Komunikacji Społecznej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Spis treści

Od redakcji **3**

Magdalena Hodalska, Łukasz Buksa
Zakaz korzystania z telefonów w szkołach w świetle badań empirycznych dotyczących smartfonów w życiu dzieci i młodzieży **8**

Karol Demski
Defensywny proceduralizm. Strategia komunikacyjna instytucji publicznej w kryzysie medialnym na przykładzie pierwszego naboru Ścieżki SMART w PARP (2023) **22**

Temitope Francis
Brand Responsiveness Under Activist Scrutiny: Contrasting Global Campaigns with the Nigerian Socio-Political Context **40**

Patrycja Kłyś
Computational Propaganda and Electoral Manipulation: Thematic Divergence in Disinformation Across Spanish General and Catalan Regional Elections (2018–2024) **60**

Katarzyna Adamczyk
Szkoła jako przestrzeń uczestnictwa medialnego. Studium trzech przypadków edukacji medialnej w polskich szkołach **78**

Monika Urbańczyk
Obraz (nad)używania inteligentnych telefonów przez ludzi w opiniach ekspertów na tle statystyk oraz wyników badań międzynarodowych i polskich zespołów badawczych. *Przewinięci*… jako wieloaspektowy opis kondycji współczesnych *Phono Sapiens* **100**

Od redakcji

W najnowszym numerze czasopisma „Com.press" publikujemy artykuły poświęcone zagadnieniom funkcjonowania mediów i komunikacji społecznej w różnych kontekstach instytucjonalnych, politycznych i edukacyjnych. Przedmiotem rozważań są zarówno codzienne praktyki korzystania z technologii mobilnych, jak i strategie komunikacyjne organizacji, mechanizmy rozpowszechniania dezinformacji oraz sposoby rozwijania kompetencji medialnych. Zebrane opracowania reprezentują odmienne podejścia teoretyczne i metodologiczne, pozwalają przyjrzeć się współczesnym procesom komunikowania z perspektywy instytucji, przedsiębiorstw oraz indywidualnych i zbiorowych uczestników życia medialnego.

Numer otwiera artykuł Magdaleny Hodalskiej i Łukasza Buksy pt. *Zakaz korzystania z telefonów w szkołach w świetle badań empirycznych dotyczących smartfonów w życiu dzieci i młodzieży*. Autorzy podejmują aktualny problem ograniczania korzystania z urządzeń mobilnych w placówkach oświatowych, analizując go w kontekście badań nad codziennymi praktykami cyfrowymi dzieci i młodzieży. Podstawę opracowania stanowi przegląd 30 publikacji naukowych i raportów badawczych dotyczących szkolnych ograniczeń w użytkowaniu telefonów, uzupełniony wynikami badań ankietowych przeprowadzonych w 2024 roku w ramach międzynarodowego projektu HumanePhone, w którym uczestniczyło 696 polskich nastolatków i młodych dorosłych. Autorzy przedstawiają rozwiązania prawne i organizacyjne stosowane w szkołach w różnych krajach, zestawiając je z ustaleniami dotyczącymi wpływu smartfonów na proces uczenia się, koncentrację, relacje rówieśnicze oraz dobrostan psychiczny uczniów. Szczególną wartością opracowania jest uwzględnienie niejednoznaczności dotychczasowych wyników badań nad skutecznością szkolnych zakazów. Autorzy zwracają uwagę na potrzebę rozpatrywania użytkowania urządzeń mobilnych nie tylko w kategoriach czasu spędzanego przed ekranem, lecz przede wszystkim z uwzględnieniem okoliczności, celów i funkcji, jakie technologie te pełnią w codziennym życiu młodych ludzi. Artykuł stanowi tym samym istotny głos w dyskusji nad zasadnością i konsekwencjami regulowania dostępu do smartfonów w środowisku szkolnym.

Kolejna publikacja przenosi rozważania na grunt komunikacji instytucjonalnej. Karol Demski w artykule *Defensywny proceduralizm. Strategia komunikacyjna instytucji publicznej w kryzysie medialnym na przykładzie pierwszego naboru Ścieżki SMART w PARP (2023)* analizuje reakcje Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości na kryzys medialny związany z wynikami pierwszego naboru wniosków do programu Ścieżka SMART. Na podstawie analizy komunikatów instytucji oraz towarzyszących im przekazów medialnych autor identyfikuje charakterystyczny sposób reagowania na sytuację kryzysową, określony mianem defensywnego proceduralizmu. Strategia ta polega przede wszystkim na eksponowaniu zgodności podejmowanych działań z obowiązującymi regulacjami i procedurami, przy ograniczonym uwzględnieniu społecznych oczekiwań dotyczących wyjaśnienia przyczyn kryzysu. Zaproponowana interpretacja pozwala rozpatrywać komunikację instytucji publicznych nie tylko w kategoriach formalnej poprawności działań, lecz również ich skuteczności komunikacyjnej oraz znaczenia dla utrzymywania i odbudowywania zaufania społecznego.

Problematykę reakcji organizacji na krytykę i presję otoczenia rozwija Temitope Francis w anglojęzycznym artykule *Brand Responsiveness Under Activist Scrutiny: Contrasting Global Campaigns with the Nigerian Socio-Political Context.* Autor analizuje strategie komunikacyjne przedsiębiorstw konfrontowanych z aktywizmem cyfrowym, zestawiając doświadczenia marek funkcjonujących na rynku międzynarodowym z przypadkiem nigeryjskiej firmy Erisco Foods. Szczególną uwagę poświęca uwarunkowaniom społeczno-politycznym wpływającym na przebieg konfliktów komunikacyjnych oraz sposobom reagowania przedsiębiorstw na krytykę wyrażaną w mediach społecznościowych. Przeprowadzona analiza wskazuje na znaczenie kontekstu kulturowego, wiarygodności organizacji i adekwatności przyjmowanych strategii komunikacyjnych. Artykuł stanowi zarazem interesujące uzupełnienie poprzedniego opracowania, umożliwiając porównanie mechanizmów reagowania na kryzysy w sektorze publicznym i komercyjnym, mimo odmiennych uwarunkowań instytucjonalnych obu analiz.

Od problematyki komunikacji organizacyjnej do komunikowania politycznego prowadzi artykuł Patrycji Kłyś *Computational Propaganda and Electoral Manipulation: Thematic Divergence in Disinformation Across Spanish General and Catalan Regional Elections (2018–2024).* Autorka analizuje zróżnicowanie tematyczne dezinformacji rozpowszechnianej w kontekście wyborów ogólnokrajowych w Hiszpanii oraz regionalnych w Katalonii. Podstawę badania stanowią materiały organizacji

zajmujących się weryfikacją informacji, umożliwiające porównanie narracji dezinformacyjnych występujących w odmiennych kontekstach politycznych i społecznych. Przeprowadzona analiza pozwala wskazać różnice między tematyką przekazów odnoszących się do polityki ogólnokrajowej a narracjami osadzonymi w specyfice katalońskiego konfliktu politycznego i tożsamościowego. Opracowanie wnosi tym samym głos do dyskusji nad kontekstowym charakterem dezinformacji wyborczej oraz znaczeniem uwarunkowań politycznych i społecznych dla kształtowania przekazów funkcjonujących w cyfrowej sferze publicznej.

Zagadnienia edukacji i kompetencji medialnych powracają w artykule Katarzyny Adamczyk *Szkoła jako przestrzeń uczestnictwa medialnego. Studium trzech przypadków edukacji medialnej w polskich szkołach*. Autorka przedstawia wyniki jakościowej analizy trzech praktyk edukacyjnych realizowanych w polskich placówkach oświatowych, wykorzystując metodę autoetnograficzną, wywiady pogłębione oraz analizę dokumentów. Na podstawie zgromadzonego materiału wyróżnia trzy wzorce organizowania edukacji medialnej: immersyjny, instytucjonalno-systemowy oraz cyfrowo-redakcyjny. Przedstawione przypadki ukazują zróżnicowanie sposobów włączania edukacji medialnej do praktyki szkolnej, a także znaczenie inicjatywy nauczycieli, lokalnych zasobów i uwarunkowań organizacyjnych poszczególnych placówek. Istotnym elementem rozważań jest potraktowanie uczniów nie tylko jako odbiorców przekazów, ale również jako uczestników procesów komunikacyjnych, rozwijających kompetencje poprzez samodzielne przygotowywanie i rozpowszechnianie treści. W zestawieniu z otwierającym numer artykułem Magdaleny Hodalskiej i Łukasza Buksy opracowanie to pozwala spojrzeć na relacje między szkołą a technologiami cyfrowymi z odmiennej perspektywy. O ile pierwszy tekst koncentruje się na ograniczeniach korzystania z urządzeń mobilnych i ich potencjalnych konsekwencjach, o tyle drugi eksponuje możliwości rozwijania kompetencji i uczestnictwa medialnego w ramach praktyk edukacyjnych.

Numer zamyka recenzja Moniki Urbańczyk poświęcona monografii Magdaleny Hodalskiej i Łukasza Buksy pt. *Przewinięci. Smartfon w polskiej codzienności. Przeglądanie telefonu w świetle badań empirycznych*. Recenzentka omawia zakres problemowy książki, jej podstawy empiryczne oraz sposób przedstawienia codziennych praktyk związanych z korzystaniem z urządzeń mobilnych. Publikacja podejmuje zagadnienia istotne dla zrozumienia miejsca smartfona we współczesnym życiu społecznym, w tym kształtowania nawyków cyfrowych i konsekwencji

intensywnego użytkowania technologii mobilnych. Recenzja pozostaje bezpośrednio związana z problematyką artykułu otwierającego numer, pozwalając umieścić rozważania nad szkolnymi ograniczeniami korzystania z telefonów w szerszym kontekście badań nad obecnością smartfonów w codzienności użytkowników reprezentujących różne grupy wiekowe.

Publikacje zgromadzone w niniejszym numerze ukazują zróżnicowanie przedmiotów i metod badawczych współczesnego medioznawstwa. Analizy dotyczące korzystania ze smartfonów i edukacji medialnej kierują uwagę ku praktykom użytkowników oraz instytucjonalnym warunkom kształtowania kompetencji cyfrowych. Artykuły poświęcone komunikacji kryzysowej eksponują znaczenie strategii organizacyjnych i relacji z otoczeniem społecznym, natomiast badanie dezinformacji wyborczej wskazuje na problemy wiarygodności przekazów i ich funkcjonowania w określonych kontekstach politycznych. Zestawienie tych perspektyw nie prowadzi do jednej interpretacji zachodzących przemian, lecz pozwala uchwycić różne wymiary procesów komunikacyjnych oraz zależności między działalnością instytucji, warunkami obiegu informacji i praktykami odbiorców. W tym zróżnicowaniu dostrzegamy wartość prezentowanego numeru, który oddajemy Czytelnikom jako przyczynek do dalszych badań i dyskusji nad współczesnymi mediami oraz komunikacją społeczną.

Paweł Nowak
Redaktor naczelny